

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

THE MODERN APPROACHES TO TEACHING UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES

Регушевська І.А.,

orcid.org/0009-0000-8994-8989

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри української та іноземних мов

Національного університету фізичного виховання і спорту України

Ачилова О.Л.,

orcid.org/0009-0002-7099-1076

кандидат філологічних наук,

незалежний дослідник, Німеччина

У статті розглянуто доцільність упровадження медіатекстів, відеоматеріалів та інтерактивних завдань у процес викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у спортивних закладах вищої освіти. Обґрунтовано, що цифровізація освіти, активне використання інформаційно-комунікаційних технологій, а також необхідність у безперервному навчанні в умовах викликів сьогодення (зокрема пандемії COVID-19 та воєнного стану) потребують перегляду змісту й оновлення методів мовної підготовки студентів. Медіатексти і медіаконтент загалом визначено як ефективний дидактичний ресурс, що сприяє формуванню критичного мислення, культури мовлення, здатності до комунікативної взаємодії, аналізу, редагування та продукування фахових текстів у сфері спорту.

З'ясовано, що залучення відеоконтенту та ігрових матеріалів активізує когнітивну діяльність студентів, підвищує мотивацію до вивчення мови та забезпечує реалізацію компетентнісного підходу. Увагу зосереджено на вправах, спрямованих на редагування текстів спортивних інтернет-видань, фахове коментування відеофрагментів з використанням спортивної термінології, створення блогів, освітніх відео та колективних медіапроектів. Зазначено, що такі завдання викликають у сучасних студентів інтерес і стимулюють навчальний процес. Наголошено на ролі групової роботи, мовленнєвої рефлексії та формуванні вмінь коректного висловлення критичних зауважень. У статті встановлено значення проектної діяльності як засобу розвитку комунікативної, інформаційної та цифрової компетентностей.

У висновку підкреслено, що використання медіатекстів і цифрового контенту не лише осучаснює зміст мовної освіти, а й формує важливі професійно значущі навички, необхідні для успішної реалізації фахівця у сфері фізичної культури та спорту в умовах сучасного медіапростору.

Ключові слова: українська мова за професійним спрямуванням, медіатексти, медіаконтент, спортивна освіта, інтерактивні завдання, комунікативна компетентність.

The article deals with the expediency of introducing media texts, video materials and interactive tasks in the process of teaching the discipline 'Ukrainian language for professional purposes' in sports higher education institutions. It is argued that the digitalisation of education, the active use of information and communication technologies, as well as the necessity of continuous learning in the context of today's challenges (in particular, the COVID-19 pandemic and martial law) require revision of the content and updating of methods of language education of students. Media texts and media content in general are defined as an effective didactic resource that helps to form critical thinking, culture of speech, ability to communicate, analyse, edit and generate professional texts in the field of sports.

It has been found that the use of video content and game materials activates students' cognitive activity, increases their motivation to learn the language and ensures the implementation of a competence-based approach. Attention is focused on tasks aimed at editing texts of online sports publications, professional commenting on video clips using sports terminology, creating blogs, educational videos and collective media projects. It is noted that such tasks arouse the interest of modern students and stimulate the learning process. The role of group work, speech reflection and the development of skills to express criticism correctly are emphasised. The article reveals the importance of project activities as a means of developing communication, information and digital competencies.

The conclusion emphasises that the use of media texts and digital content not only modernises the content of language education, but also forms important professionally relevant skills necessary for the successful realisation of a specialist in the field of physical culture and sports in the modern media space.

Key words: Ukrainian language for specific purposes, media texts, media content, sports education, interactive tasks, communicative competence.

Постановка проблеми. Сучасний освітній простір зазнає суттєвих змін під впливом цифрових трансформацій та соціально-культурних

викликів, зокрема глобалізації, поширення дистанційного навчання, впливу медіа та інтеграції інформаційно-комунікативних технологій

у навчальний процес. Це особливо актуалізує потребу модернізації мовної освіти, зокрема викладання української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти спортивного профілю. Одним із дієвих напрямів оновлення методичних підходів у цьому контексті є активне впровадження медіатекстів і відеоконтенту в навчальний процес. Актуальність проблеми зумовлена необхідністю формування у здобувачів освіти високого рівня мовної, комунікативної та інформаційної компетентностей, уміння критично мислити, аналізувати, редагувати фахові тексти, продукувати власні висловлювання відповідно до норм сучасної української літературної мови. Такі завдання мають важливе практичне значення для підготовки майбутніх фахівців, спроможних ефективно функціонувати в умовах цифрового та мультимедійного комунікативного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Означену проблематику висвітлено в працях вітчизняних дослідників, зокрема Д. Баранника, Н. Бондаренко, Н. Грони, Л. Деркач, Л. Кульчицької, О. Кучерук, Г. Онкович, О. Семеног, Н. Скиби, В. Степанова, О. Тодор, С. Толочка, В. Хомича та ін., які акцентують на значущості впровадження медіаконтенту в освітній процес, розглядають медіатексти як ефективний засіб соціалізації, розвитку критичного мислення, формування професійної мовної культури. Науковці підкреслюють важливість використання відеофрагментів, цифрових платформ, інтерактивних завдань як інструментів формування мовленнєвих умінь і навичок у контексті професійної підготовки. Водночас більшість досліджень зосереджена переважно на загальнопедагогічному або філологічному аспектах цифровізації мовної освіти, залишаючи поза увагою специфіку підготовки студентів саме спортивних ЗВО, зокрема в частині розвитку їхнього фахового усного та писемного мовлення на основі аналізу медіатекстів.

Так, В. Степанов дослідив переваги і недоліки цифрових ресурсів для мовного навчання, роль інтерактивності у стимулюванні навчального процесу. На ефективності проєктного навчання, ігрових технологій, застосуванні інтерактивних платформ під час вивчення мовознавчих дисциплін наголошують також С. Толочко, В. Хомич, О. Кучерук, Г. Онкович. Методи інтеграції медіатекстів як важливого ресурсу формування професійних та мовленнєвих умінь і навичок описано в роботах Н. Грони і Л. Деркач. О. Агіна проаналізувала потенціал занять з

української мови як іноземної з використанням відеоматеріалів.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування доцільності використання медіатекстів, відеоматеріалів та інтерактивних вправ як інноваційного засобу підвищення ефективності викладання української мови за професійним спрямуванням у спортивних закладах вищої освіти, а також розкриття потенціалу цих засобів для формування професійної мовно-комунікативної компетентності, розвитку критичного мислення, навичок редагування, вживання фахової термінології. У статті проаналізовано переваги та конкретні форми реалізації зазначених методичних підходів, визначено шляхи інтеграції медіаосвітнього компонента в мовну підготовку студентів спортивних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Процес навчання в умовах сучасного світу зазнає значних трансформацій, поступово перетворюючись на комбінацію традиційних і цифрових форм. Як зазначає В. Степанов, «поєднання аспектів сучасних технологій трансформувє освітню систему в ефективне лінгводидактичне середовище» [1, с. 47]. Автор вважає залучення медіаконтенту та ігрових матеріалів одним з важливих підходів до цифровізації викладання мовних дисциплін.

На думку Н. Грони, «контекстуальний аналіз різних наукових джерел дає можливість зупинитися на такій семантизації терміна «медіатексти», представленій Д. Баранником: тексти газетно-журнального, інтернетного, радіо- та телевізійного контенту, тобто тематично, формально-граматично й структурно зв'язні транслятори інформації, знання, ціннісно-сміслових орієнтирів спільноти у ЗМІ» [2, с. 142].

Ми погоджуємось зі справедливим зауваженням О. Тодор, що «сучасні медіатексти сьогодні найбільш динамічні, вони є маркерами мовних уподобань спільноти. Це зумовлено тим, що в широкому інформаційному просторі відображені живомовні процеси, увиразненні тенденції розвитку мови. Завдяки ЗМІ відбувається своєрідне «збільшення української мови в комунікативному просторі України, розширення її функцій, збагачення структурних засобів»» [3, с. 223].

Складно уявити сучасний світ без медіа. Так, медіатексти слугують потужним інструментом поширення інформації та формування системи цінностей особи і суспільства. «Зміст медіатекстів впливає на становлення системи цінностей адресанта, його світобачення, упереджень, стереотипів. Медіатекст сприяє створенню друж-

нього інформаційного і освітнього простору, заощадженню часу і розумових зусиль, необхідних для сприймання, відбору, перероблення, осмислення і засвоєння інформації» [4, с. 18].

Поширення медійної інформації охоплює всі процеси сучасного життя, змінює реальність і свідомість людей, що впливає й на провадження освітньої діяльності. «Методика мовного навчання у вищому навчальному закладі не повинна повторювати методики навчання української мови в середній школі, бо сучасна система освіти чекає від науково-педагогічного працівника охоплення великого обсягу інформації й орієнтована на рівні знань студентів та їх розуміння. Тому перед викладачем-філологом на заняттях стоїть непросте завдання у формуванні в студентів умінь думати, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї, концепції і вже на основі цього шукати потрібну інформацію, трактувати її та застосовувати в конкретних умовах. Саме цьому і сприяють інноваційні технології навчання» [5].

Досвід показує, що цифровізація лінгводидактичного процесу шляхом залучення медіаконтенту позитивно впливає на результати навчання. В. Степанов зазначає, що впровадження «нового потенціалу онлайн-інструментарію в освітньому секторі є нагальним як ніколи, зокрема в осередку медіаконтенту та ігрових матеріалів» [1, с. 48]. Це підтверджують новітні дослідження сучасних проблем мовної освіти в ЗВО: «Використання відеоматеріалів за фаховою тематикою надає студентам більш повну й точну інформацію про вивчені явища та процеси, збагачує запас термінологічної лексики; забезпечує баланс між фактичними знаннями та практичними вміннями й навичками» [6, с. 7–9].

Як зазначає В. Степанов, сьогодні демонструє, що в процесі навчання доцільним є використання навчального відео, оскільки слуховий та зоровий аналізатори є доміантними каналами сприйняття навчального матеріалу. Використання відеоматеріалів значно покращує ефективність навчального процесу, спонукає до комунікативної діяльності та дозволяє засвоїти до 65% матеріалу [1].

Зазначимо основні цілі застосування відеоматеріалів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням:

- 1) підвищення ефективності сприйняття усної фахової інформації;
- 2) підвищення знань лексики (зокрема, професійної термінології) і граматики;
- 3) формування і розвиток комунікативних навичок з удосконаленням культури мовлення;

4) презентація мовного матеріалу в реальному контексті;

5) актуалізація мотивації до опанування мовного матеріалу.

Не викликає сумнівів той факт, що мова медіатекстів, зокрема електронних, впливає на формування культури мовлення, тому доцільно пропонувати студентам вправи, спрямовані на пошук порушень мовних норм в текстах інтернет-видань з подальшим редагуванням [7]. Аналіз помилок у спортивних медіа спрямований на розвиток критичного мислення, удосконалення культури письма та формування навичок редагування. У контексті вивчення української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти спортивного профілю ці завдання є особливо важливими, оскільки сприяють засвоєнню норм сучасної української літературної мови, вміння грамотно й точно висловлювати думки у фаховому контексті, а також готують студентів до роботи з інформаційними текстами, що є невід'ємною складовою професійної діяльності у сфері спорту.

У рамках вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» в темі «Українська термінологія в професійному спілкуванні» викладач може запропонувати переглянути відео зі спортивних змагань і прокоментувати «гострі» моменти, застосовуючи фахову термінологію. Перед переглядом студентам необхідно ознайомитись із переліком запропонованих термінів, які треба вжити під час коментування, а також за словниками з'ясувати їхнє значення.

Пропонуємо ще одну вправу для вивчення цієї теми: демонструємо студентам уривок відеосюжету й рекомендуємо виписати терміни, які необхідно схарактеризувати за схемою:

- 1) значення терміна;
- 2) походження терміна (власне український, запозичений);
- 3) ступінь спеціалізації терміна (загальнонауковий, міжгалузевий чи вузькогалузевий);
- 4) спосіб творення терміна.

Після характеристики терміна студентам необхідно скласти з ним речення, для визначення рівня розуміння значення терміна та специфіки його вживання у фаховому тексті.

Також можуть бути запропоновані перегляди уривків відеотрансляцій з міжнародних спортивних подій з пропозицією дуєтного коментування для імітації телетрансляції. Обов'язковою умовою для виконання завдання є використання фахової термінології.

Для більш активних студентів, які ведуть свої блоги, може бути запропоновано завдання ство-

рити коротке відео (1–2 хвилини) з поясненням правильного виконання спортивної вправи або інструкцією для початківців, як правильно робити розминку тощо. Після перегляду відео викладач або студенти «рецензують» відео за такими критеріями:

- 1) грамотність;
- 2) використання термінів;
- 3) структура;
- 4) мовленнєвий етикет;
- 5) комунікативна доцільність тощо.

Наступний вид завдань передбачає власне конструювання діалогів та полілогів. Такі завдання доцільно використовувати під час вивчення тем «Культура усного фахового спілкування» та/або «Форми колективного обговорення професійних проблем». Для виконання завдання студентів розподіляють по групах з двох-трьох осіб. Кожній групі необхідно подивитись свій уривок відео без звукового супроводу та сконструювати можливий діалог між героями сюжету, спрогнозувати розгортання змісту.

Під час виконання цього завдання викладач має контролювати вживання студентами імен по батькові у формі вокатива, парадигми мовлених формул у стандартних (чи несподіваних) етикетних ситуаціях, прийменників тощо, у разі потреби виправляти помилки та акцентувати увагу студентів на правильних формах. Також можна з числа студентів призначити «експертів», які стежитимуть за перебігом діалогів, а після закінчення проаналізують почуте, спираючись на критерії нормативності й комунікативної доцільності мовлення. У такий спосіб формуємо вміння коректно висловлювати критичні зауваження. Застосування подібних вправ дають можливість змодельовати типові ситуації фахового спілкування, максимально наближені до реальних: під час змагань, пресконференцій, коментуванні спортивних подій, тренувань, інструктажів, роботи з командою тощо. Інтерактивний характер таких завдань відповідає сучасним підходам лінгводидактики. Крім того, робота в малих групах розвиває навички роботи в команді.

Як зазначає Н. Бондаренко, «з огляду на те, що сучасні підлітки створюють блоги, роблять систематичні дописи у соцмережах, актуалізується проблема медіаторчості. Тому доцільно надати студентам можливість створювати якісний медіаконтент – спільні медіапродукти, що передбачає колективний вибір теми, змісту, концепції, визначення оцінних критеріїв, шляхів практичної

реалізації проєкту. Доцільно також практикувати індивідуальні мережеві тексти різного виду, мотивувати писати якісні стислі повідомлення, пости, твіти на сторінках Instagram, Twitter, Facebook, короткі відео, фотоколажі з коментарями; обговорювати власні та чийсь медіапроєкти» [4, с. 22].

Для набуття досвіду роботи над медіапроєктами, в межах вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» пропонуємо кожному студенту на початковому етапі створити фотопрезентацію або колаж з коментарями своїх змагань чи тренувань (Instagram-пост, Facebook-статус, тощо). Наступний етап – написати невеликі повідомлення про особисті досягнення за 2–3 місяці й цілі на майбутнє (має містити 2–3 фахові терміни, бути граматично правильним). На завершальному етапі роботи студенти створюють спільний медіапроєкт про досягнення / звершення всієї групи за навчальний семестр.

Робота над такими проєктами сприяє всебічному розвитку професійних і комунікативних компетентностей студентів. Зокрема, вона формує вміння укладати інформаційно насичені, граматично правильні та стилістично витримані презентації й самопрезентації. Крім того, така діяльність розвиває навички командної роботи, підвищує рівень відповідальності за колективний результат і водночас активізує творче мислення.

«Робота над проєктами дає можливість розвинути у студентів такі якості, як прагматичність, комунікативність, спонукає до абстрактного мислення, яке перетворюється на спроможність моделювати поведінку відповідно до певних обставин та завдань, актуалізує галузеві знання» [8, с. 271].

Висновки. Використання сучасних методів лінгводидактики із залученням медіаконтенту на заняттях з «Української мови за професійним спрямуванням» у закладах вищої освіти спортивного профілю сприятливо впливає на розвиток мислення студентів, стимулює їхню когнітивну активність, посилює інтерес до глибшого вивчення мови. Запропоновані вправи забезпечують інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок, сприяють підвищенню мотивації до вивчення мови, розвивають мовну грамотність і комунікативну компетентність студентів у професійному контексті. Такий підхід відповідає вимогам до сучасної освіти, спрямованої на підготовку інтегрованої в глобальний світ професійної особистості, здатної ефективно виконувати професійні завдання й розвиватися у своїй галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Степанов. В., Щербак Д. Використання медіаконтенту та ігрових матеріалів для онлайн-викладання іноземної мови. *Advanced Linguistics*, 2024, №13. С. 47–59. URL: <https://al.fl.kpi.ua/article/view/302988> (дата звернення: 20.07.2025).
2. Грона Н.В. Робота з медіатекстом у процесі підготовки фахівців різних напрямів. Вересень, 2022. №2. С. 137–150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vere_2022_2_12 (дата звернення: 20.07.2025).
3. Тодор О. Окаціональна соціально-політична лексика в сучасних медіатекстах. *Культура слова*, 2017. №. 86. С. 222–228. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kuls_2017_86_24 (дата звернення: 20.07.2025).
4. Бондаренко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника*, 2021 №27. С. 15–26. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-15-26> (дата звернення: 20.07.2025).
5. Толочко С.В., Хомич В.І. Інноваційні технології в методиці викладання української мови за професійним спрямуванням в аграрних вищих навчальних закладах. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 119–125. URL: <https://lkr.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/308> (дата звернення: 20.07.2025).
6. Агіна О.І. Можливості використання відеоматеріалів на заняттях з української мови як іноземної. *Мовна освіта в сучасних ЗВО: тенденції, виклики, перспективи*: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 6-7 березня 2020 року. Біла Церква: БНАУ. 125 с. URL: http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/11708/1/zbirnik_tez_movna_osvita_v_suchas_zvo-Ahina_O_I.pdf (дата звернення: 20.07.2025).
7. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко; За науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/momg.pdf> (дата звернення: 20.07.2025).
8. Регушевська І.А. Значення проектної діяльності в освітньому процесі у формуванні висококваліфікованого спеціаліста у своїй галузі. *Управління науковими та освітніми проектами* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 24 січня – 6 березня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 270–272. <https://reposit.uni-sport.edu.ua/items/c4dbbbfb-3bab-4748-8ff7-1c2fd56a7065> (дата звернення: 20.07.2025).